

מלקחי הפרשה

בלמדינו פרשיות אלו מחומש בראשית בשבועות האחרונים שהיו ובאלו שעוד לפנינו, ואפילו בשמיעת הפרשה בשבת בעת קריאת-התורה ובאמירת "שנים מקרא ואחד תרגום", הרי מלבד עצם הלימוד האדיר של "מעשה אבות סימן לבנים" ושל ראיית והבנת דרכי לימוד לדורות לכל התמודדות באשר היא וכמו שכבר כתב הרמב"ן ז"ל בקוצר אמריו, הרי אי אפשר שלא להביט ולרעוד ממש, משל היו הפסוקים באים וחובטים אותנו על ראשינו בחזקה ובקול, אחד לאחד וגם כולם יחדיו, ואין שום אפשרות להתעלם, ומוכרח האדם, לכל הפחות זה אשר ראוי להיקרא כך, לראות ולהבין ולהרגיש את המסר הנוקב והזועק העולה מהם ומהשתלשלות המאורעות ומעשי האישים וגורלם זה לעומת זה, ויותר מן החיוב הוא לחזור ולהדגיש ולהפנים וליישם לכל הפחות משהו מהלקחים הנוראיים הנלמדים מכאן בכל צעד ושעל ובכל רגע מהרצף הכרונולוגי של האירועים המתוארים בתורה בתיאור חי מעשה ידי אמן, עד אשר עומדים הם לנגד עינינו, האירועים, חיים וקיימים ממש!

קחו למשל את עשיו, שגם אם לא נצעד בעקבותיהם של חלק מבעלי המוסר זצ"ל אשר האריכו לכאר כי "צדיק-נשגב" היה במהותו, אבל בודאי ששטות ובורות מוחלטת תהיה להישאר עם אותה הבנה והסתכלות של ילד בגיל 3 השומע את סיפור-הפרשה בשקיקה מפיה של הגגנת, שם, בגן-הילדים, הצטייר לנו עשיו כבריון השכונתי, שבימים טובים הוא בבגדי עבודה וקסקט, ובשעות פחות טובות הוא מסתובב ביער, מזיע ו"היפי" עם שערות-ארוכות פזורות, וצד חיות, הלא בודאי שאין יצחק אבינו ע"ה טועה בעשיו אשר כזה, ואינו אוהב אותו בגלל טעמו המשובח של סטייק-הבקר שהוא מגיש, ועל אחת כמה וכמה אינו מעלה על דעתו לברך אותו כ"המשך" לו ולכל זרעו אחריו, והרי פשוט כי באיזה אופן שלא נסביר זאת בודאי שגם עשיו היה גדול מאד בידעיה והבנה והכרה מה הוא הטוב והנכון בחיי האדם עלי-אדמות ו"למה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו", וכמו שמשלו המושלים ש"ראשו" של עשיו אכן קבור במערת המכפלה עם האבות הקדושים וכמאמר חז"ל הידוע במדרש רבה, אבל עיקר ההבדל בינו לבין יעקב אבינו ע"ה היה בקריצת עין לתאוות העולם גם כן, ו"מן האדום האדום הזה" היה רק דוגמא, כמו גם מעשי תאוות אחרים עליהם עומדים חז"ל הקדושים, כמו מעשי הזנות לפני שנהיה בן 40 ועוד ועוד, וכדי להשיג את הרצונות ואת התאוות הוא מוכן לרדת לשפלות כזו או אחרת, כמו לרצוח את אחיו יעקב, ולהמשיך "להציג" מחזה-תעתועים של "חומרות" ו"דקדוקי-הלכה", אשר משקרים רק את עצמו, והדברים ידועים וגם פשוטים.

אז הבה ונבחון, מה "השיג" לבסוף עשיו בכל רדיפות התאוות? האם אכן קיבל לכל הפחות אל ליטרת-התענוגות שלו? האם זכה לזכות ב"פרסי-הניחומים" על אובדני-הנצח של בכורה וברכה וכל מה שביניהן?

והפסוק המפורש אומר "ותקח רבקה את בגדי עשיו בנה הגדול החמודות אשר איתה בבית ותלבוש את יעקב בנה הקטן", וכבר תמהים חז"ל היאך יתכן שבגדיו היקרים, שאותם לקח מנמרוד וחרף את נפשו להרוג את נמרוד הגבור כדי לקחתם, יהיו אצל אמו ולא אצלו בבית, והלא 4 בתים היו לו אצל 4 נשים ומה יעשו בגדי החמודות אצל אמו? ואמרים חז"ל

שהיה ירא להשאיר את הבגדים היקרים הללו בחזקת אחת מנשותיו כי לא סמך על אף אחת מהן שלא תגנוב אותם ולפיכך היה משאיר את הבגדים אצל אמו רבקה אמנו ע"ה...

והרי זה "נורא-נוראות" מאין כמוהו, עשיו רדף והתאמץ כל כך, להנות ולהשיג עוד פיסת עולם-הזה ועוד נתח של הנאה, יש לו אשה ועוד אחת וגם עוד שתים אחרות, ומה, יש לו נחת? יש לו שלווה? יש לו פורקן ושמחה ועונג? יש לו אהבה? יש לו את "חלקת-האלקים" הקטנה שלו בבית? הרי בביתו שלו אין לו פיסת-רוגע, אינו יכול להשאיר אצל אף אחת מנשותיו את בגדיו היקרים שזא תגנוב אותם, הרי זה מזעזע לראות מה לבסוף "השיג" עשיו בכל רדיפתו ובכל רצונו העז, ומי בכלל מדבר על אהבה כשהוא צריך להיות דרוך ומוכן שאשתו לא תגנוב ממנו משהו בעל ערך... וכך כל הרואה ושומע, מתפלץ ואומר לעשיו "הנה לך! קח נא את ה"השיג" שלך, ה"גדול" וה"מפואר" של נשים שאתה לא משאיר אצלן בגד יקר, הנה, תהנה לך בבקשה איתן...

ה"עולם" אומר שהמקור לפתגם-הברכה היידישאי (שאינו לו תרגום אמיתי לעברית...) "א-יידישע נחת" מגיע מכך שגם לעשיו היה "אלוף נחת" שזה שמו של אחד מצאצאיו אלופי-עשיו ככתוב בסוף פרשת וישלח, ואיזו "נחת" זו היתה? מכאובים וצער ויגון, ילדים אשר עושים מעשי-זנות מכוערים ביותר וכמבואר בדברי חז"ל, כיעור כזה שגם בין אומות-העולם דאז היו מעשים אלו מוקצים מחמת מיאוס, ואיך לא יהיו הצאצאים כאלו כאשר אמותיהן מספיק שפלות לגנוב מבעליהן?? וזו היא הנחת של עשיו, זה ה"השיג" הגדול של הרדיפה, כמה יכמר הלב ויכאב על עשיו אשר התאמץ כל כך להנות, והוא שגדל בבית של יצחק אבינו ורבקה אמנו ע"ה וידע בודאי היטב איך נראה בית של אהבה ושל הנאה ושל שותפות ושל קשר אמיתי, כמה התאכזב עשיו וכמה שברון-לב היה לו... פשוט רחמנות...

ואילו יעקב, כן, יעקב שהיה "תם" ו"אינו חריף ללסטם את הבריות" כמאמר חז"ל המובא ברש"י, יעקב שישב באהל ולמד בציניעא אך בהתמדה מופלגת, לא רודף אחרי התענוגות כלל, וגם כשכבר נשלח הוא למצוא אשה הרי הוא מבכר לשקוע באהלה של תורה עוד ארבע עשרה שנה, אך לבסוף "ויאהב יעקב את רחל", ובכל זאת הקב"ה שולח לו כביכול "נגד רצונו" גם את לאה, וגם את בלהה ואף את זלפה, והנה גם לו יש 4 נשים, והנה הוא משיג את מה שעשיו עמל כל-כך לרדוף, אבל יחי "ההבדל הקטן", איזה בית בונה יעקב אבינו ע"ה, איזו אחדות עם נשותיו האמהות הקדושות, איזו הסכמה ללכת אחריו לכל אשר יעשה בטוב וגם ברע, ואיזה ילדים זרע ברך ה', כולם שבטי-יה ושכולה אין בהם, ומושלמים ככל ששייך להיות עלי-אדמות.

ואז ברגע המפגש-ההיסטורי ביניהם, עת עשיו מגיע ועמו ארבע מאות איש, ומנגד מגיע יעקב אבינו ע"ה עם משפחתו הענפה של נשותיו ובניו, בשיא-השיאים של הרגע הגדול, אומר הפסוק "וישא עשיו את עינו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך? ויאמר הילדים אשר חנן אלקים את עבדך", והשאלה של עשיו אינה מובנת: וכי מה הוא שואל בדיוק? וכי אולי הם נשים וילדים של אחרים שיעקב חטף בשוק של שכמ? והלא בודאי שאלו ילדיו וגם הנשים הן נשותיו, ומה היא בדיוק השאלה של עשיו וגם מהי תשובתו של יעקב?

אבל זה כה פשוט, עשיו מתהלך כל ימיו ביסורי-מצפון עזים מאין כמותם, הלא ב"ראשו" הוא גדול מאד ומבין היטב מה נכון לעשות וכיצד, אלא שהוא מאידך גם "רוצה" ו"רוצה" ו"רוצה", והוא מרגיע את המצפון הדואב בכך שלכל הפחות הוא השיג "עולם-הזה" ואפילו שה"עולם-הבא" שלו לא בדיוק מזוהר, ואילו יעקב אחיו ה"תם" מוותר ביודעין על העולם-הזה ועל שלל תענוגותיו הקורצים, בשביל להשיג "עולם-הבא" ערטילאי, עשיו לועג ליעקב כלפי חוץ ואף על פי שבפנים הוא בודאי מיוסר עד אין קץ, ובכל זאת הוא "מרגיע" את המצפון מידי פעם, ב"הצלחתו הגדולה" לקחת נתח-נכבד מהעולם-הזה, והנה במפגש זה עם אחיו, לפתע הוא רואה את אחיו עם כל ה"עולם הזה" הגדול שהוא כה

חולם עליו, והוא רואה את ארבע נשותיו של יעקב וכולן מכבדות וכולן אוהבות וכולן מעריצות, ואת בניו הנאים והנהדרים והמכבדים והמושלמים בכל תחום, והוא, עשיו, מתפלץ ממש: מה זה? איך זה יתכן? והלא אני מתאמץ כל כך עשרות שנים כדי להשיג את כל זה או אפילו חלק מזה, ואני איני משיג אלא צער ויגון ומכאובים, ואיך אתה יעקב, הבורח מכל הישגי ה"עולם הזה" מגיע לכאן עם כל זה, ויאמר עשיו בקול אך בזעקה גדולה ומרה עוד יותר בלבו פנימה- "מי אלה לך????", רצה לומר, מה אתה שייך להישגים כאלו ב"עולם-הזה" ואיך בדיוק זה קשור אליך???? איך? ולמה? ולמה לא אני????

ויאמר יעקב, אכן כן, צודק אתה ואפילו מאד, אבל "הילדים אשר חנן אלקים את עבדך", באשר התהלכתי לפניו באמת ותמים ולא רדפתי אחרי הרצונות והתאוות, חנן אותי אלקים בכל הטוב הזה ובטרם ארצה כבר נתן לי מלא חפניים, וזאת אמר על הילדים, ובודאי לא הרחיב עוד דיבור על הנשים כיון שאין זו דרך צניעותו של יעקב אבינו ע"ה אפילו להזכירן, אך אנו הקטנים בהחלט יכולים להבין ולהוסיף, שגם על הנשים האוהבות והתומכות והצדקניות, האמהות הקדושות שבנו את בית ישראל, אמר יעקב "אשר חנן אלקים", והכל ללא רדיפה כלל, ויעקב אבינו נשאר ב"אהל" וממשיך ללמוד בהתמדה רבה, והכל "מסתדר לו" לבד על הצד הטוב ביותר... ועשיו המסכן והאומלל, נשאר עם ה"נחת" מהסוג שלו... וככה הוא מזדקן ואט אט הוא נאסף לביית-עולמו, כשכל תאוותו מושלכת לאשפת-ההיסטוריה, כמה עלוב וכמה אומלל...

וכך כמובן גם בשאר התאוות וה"הישגים", עשיו מתאוה כל-כך לממון ולהרבה הרבה ממנו, ואפילו את חלקו במערת-המכפלה מוכר הוא בעד "כרי של ממון", הוא רוצה להשיג כל נח וכל תוספת, ויעקב אבינו ע"ה יודע ומכיר את חולשתו זו של אחיו עשיו עד אשר אפילו את שנאתו וקנאתו מקוה יעקב להפחית בעבור "עיזים מאתיים ותישים עשרים" וכו' של מנחת-הבהמה הבאה אליו, ואמנם בראותו את השלל אמר עשיו "יש לי רב", אולם מכל מקום אומר הכתוב "ויפצר בו-ויקהח"....

ואילו יעקב, לא ביקש בשבילו כלום מלבד "ונתן לי אלקים לחם לאכול ובגד ללבוש" ואף נתן את כל אשר לו לאלפיז בן עשיו למען תהא לו נפשו לשלל, וכך מתייסר יעקב אצל לבן, אותו ארכי-שקרן ורב-הגנבים, ו"אכלני חורב ביום וקרח בלילה", ולפתע, הקב"ה בכבודו ובעצמו, כביכול, נזעק לעזרתו להשפיע עליו שפע עצום של ממון, ובניסים גלויים בהחלפת משכורתו מאה פעמים ובאין סוף נכלולים קם עדרו של יעקב לתפארה וגם "ויפרוץ האיש מאד מאד" וכו' וכו'.

והנה שוב ושוב, עשיו מתאמץ להשיג ממון ומוותר על נכסי-עולם בעבורם, וגם לבן, השקרן והגנב אשר שום דבר אינו "נמוך מדאי" עבורו למען השג בצע כסף או למען גנוב את חבירו ורעו וחתנו אשר עמו בבית ולחמוס את פיתן של בנותיו ואת לחם-נכדיו, אותו לבן שגם הוא ממש "מוסר את נפשו" בכל עת ושעה עבור הממון, הנה גם הוא מסתכל בקנאה בממונו של יעקב ההולך ומתרבה, ושניהם כאחד, עשיו מימין ולבן משמאל, אינם מאמינים למה שהם רואים, איככה יעקב איש תם יושב אהלים אשר מואס ומאס בעולם הזה ובתענוגותיו, והכסף והזהב היו עליו לטורח, גדל והולך גם בממון ובקניני העולם, עוד הרבה יותר משניהם, הרודפים כל כך והמתאמצים ללא גבול וקץ, וככה בדיוק זה נראה, וככה זה נשמע...

והמסר הזה זועק מכל פינה, ואנו נדים בראשינו אחר לבן הצבוע אשר בארשת פנים מתחסדת הוא "מזהיר" את יעקב מפני "אם תענה את בנותי", אי-לך שקרן נבזה ומכוער שכמותך, מי שמדבר על עינוי בנות ועל "מכירתן" כשפחות ועל ביזויין בעושיק לחמן ופיתן וחירותן וכמעט גם חייהן, ואנו כה בזים ללבן, עד שאיננו שמים לב עד כמה אנו יכולים לראות את עצמינו במראה-המכוערת הזו הניבטת לנו ממעשיו ודבריו ו"הליכותיו" של לבן, הצביעות והשקר-העצמי,

ה"נפיוחות" החלולה כל כך, וה"מסרים" היוצאים מפינו כאשר להוותינו ולחרפתינו ולבשתינו אנו ממש האנטי-תיזה ל"מסרים הנעלים" שאנו אומרים ברטט של קדושה... ואנו מלאי-רחמים ונדים לגורלו של עשיו אשר לבסוף החמיץ והפסיד גם את אותם דברים שכה עמל להשיגם, והנה אולי נתבונן ונראה אחרי איזה "הישגים" אנו רודפים? ומה אנו משיגים מהם??? ובאיזה מחיר??? ותמורת מה???

וכל הפרשיות הללו מלאות עד אין קץ מה"דמויות" הללו, ועפרון המתחסד מבקש בסוג של "מחוות ביני ובינך" סכום מופרז עד להתפקע, והוא כמובן ממשיך להיות "נפוח" ומלא חשיבות-עצמית של "אדם טוב ומיוחד", ואבימלך, שרק ה' בכבודו ובעצמו מונע ממנו לחטוא בגסות רבה, נזעק וממש "נעלב" מכך שיש מי שמעלה בדעתו שאינו "צדיק גמור בלא שום חטא ממש", ואחר כך מעז גם לבוא לביקור-נימוסין ב"בקשה מלכותית" שהיא ממש "תביעה" להיות "בסדר-גמור" עם יצחק אבינו, ככתוב "כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום", משמע, מגיע לנו עוד עודף רב על כי לא הוצאנו אותך להורג אלא "רק" שילחנו אותך חי וקיים וללא נזקים גופניים מוכחים, וכהנה וכהנה מוסיפות הדמויות לומר ולהתנהג כך או כך, ואנו, יש לנו הזדמנות טובה בהחלט לראות בכמה וכמה מראות-אדירות, אותנו, את עצמינו, את עליבותינו, ואולי, והלואי, גם לנסות להשתפר....

אבל יותר מכל, את הלקח הזה עלינו להפנים ולהטמיע, וכך יאמר לעצמו כל אחד ואחד:

עדיין לצערך אינך בדרגה שכל מה שאתה מבקש הוא "שבתי בבית השם"? אינך נמצא עדיין בפסגות-הוד שכל ההנאות שלך הנאות רוחניות המה ואתה בז לכל השאר? עדיין אינך "שם" אלא אתה מחפש לעצמך חלק טוב של גשמיות? אתה רוצה גם להנות? אתה רוצה וחושק באיזה "גוטע-שטיקל" ("חתיכה טובה") של "עולם-הזה"? יש לך רק דרך-אחת ואין מלבדה: תעמול בתורה ובביקוש עבודת השם באמת, ותראה כיצד הקב"ה שומר לצדיקים דוקא את ה"עולם-הזה" הטוב ביותר...

והנה "הם", "שם בחוץ", מדברים על "אהבה" כה-רבות, מצייצים ומצקצקים, ומה היא האמת? שאין להם כל מושג אהבה מה היא, רוצים אתם לדעת מה היא אהבה? כאשר בא אברך הביתה בערב, לאחר שעמל בתורה בכל כוחותיו באמת ובתמים, והיא, שלו, המופלאה עד אין קץ, מצידה גם כן היתה במרוץ-מדהים של עשיה ויכולת משעות הבוקר המוקדמות, בואכה השכמת-הילדים והלבשתם והאכלתם ויציאתם למוסדות השונים, לעבר הריצה אל העבודה המפרכת שעות ארוכות, ושוב בואכה הביתה לסיבוב-חוזר אינסופי של האכלה\ניקוי\סדר\השכבה\האכלה ו...1... וכך הם נפגשים עתה תחת קורת-גג אחת, קורת ביתם שלהם, רק שלהם, וכשהוא פותח את הדלת, והוא מסתכל, כן, רק מסתכל במין מבט כזה שאין לו שם ואי-אפשר לתארו, עליה, ועל פועלה, והוא משתאה, והיא, רואה היטב בעיניו את העמל והמסירות לתורה הקדושה משוש חייו וחיייה, וגם את ההערכה שלו אליה, הערכה שלא נגמרת, וכך הם עומדים, והם עוד לא הספיקו אפילו לזוז ממקומם, אבל המבט הזה, זו לזה וזה לזו, המבט הזה, הוא הרמה הכי-גבוהה של אהבה שאי-פעם תשרור, ו"הם" לעולם לא ישיגוה, לא יבינוה, לא יזכו לחזות בה, בודאי שלא לחוות אותה....

והלואי ונזכה להתבונן בעצמינו היטב היטב פנימה, מלקחי הפרשיות דנן, להפנים, להרגיש, ומעט להתרומם....